

ТРИПТИХ ДИПТИХА С КОСМОПОЕТСКОГ КИХА КАО ОДЗИВ НА СВОЈЕ ПРИЛОГЕ ИЗ НАШИХ ЗБОРНИКА

ЂОРЂЕ С. ПЕТКОВИЋ

Културолошки пројекат „Јухорско око“

Резиме: У облику три диптиха у прози и стиху, аутор се извинио за два своја пропуста (лапсуса) из текста са космопоетским фрагментима из Левча и Темнића, доградио текст о космопоетици Мирка Бађевића и коментарисао прилоге о својим деконструисаним сонетима са репом и обостраним акростихом у огледалу. Пошто је закорачио у девету деценију живота, уз актуелне здравствене прилике у земљи и свету, те ценећи своје здравствено стање, аутор се овим прилозима највероватније и опрашта са наступима на нашим конференцијама.

Кључне речи: Космопоетика, дан у српском народу, Мирко Бађевић, акродексон

Мото (рола):
Космопоет с (ч)умног киха
На Пегазу ђиха - ђиха
Триптих пише с два диптиха,
А у прози, Б од стиха...

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Сарађујем са АД “Руђер Бошковић”, учешћем на конференцијама “Развој астрономије код Срба” и прилозима у зборницима, што је међусобно повезана активност, већ пуних 15 година. Нисам из струке али сам се као песник усудио да се придружим оним учесницима који се баве космопоетиком, чијом активношћу је ова помоћна дисциплина књижевне историје и критике у многоме проширена и садржајно обогаћена. Од организатора, у првом реду од господе Милана С. Димитријевића и Николе Цветковића, учињена ми је част да, колико знам, будем први који је својим песничким експериментом – деконструисаним сонетима са репом и обостраним акростихом у огледалу (акродексоном) започео, не само своје континуирано присуство, већ и присуство бројних песника из земље и иностранства. Како су моји стихови у малим циклусима од по само пет

песама публиковани у облику фанзина посвећених нашим конференцијама, дељени на сесијама и као постери били истицани на огласним таблама, Никола (2) и Милан (5) су писали пратеће текстове за њихово фототипско публикавање у нашим зборницима. Једном чак, мој прилог из прошлости наше Опсерваторије, када је била и метеоролошка, мој прилог се нашао на челној позицији у зборнику. Уз сву до сада исказану захвалност, осећам потребу да се извиним за све грешке и пропусте које сам имао у овој дугогодишњој сарадњи, како организаторима, тако и читаоцима. Изабрао сам триптих диптиха како бих скренуо пажњу на своје двоструко присуство на конференцијама и у зборницима, песмама и аналитичким прилозима, уз тројство (*исправка, допуна и коментар* објављеног материјала).

1.1. Триптих диптиха

Прелазим, дакле, на ствар. Конкретизујем шта треба *исправити*, шта треба *допунити* а шта *коментарисати*, све то у границама уобичајених прилога из наше праксе.

Исправке се односе на текст *Космопоетски фрагменти из Левча и Темнића*, који је представљен на нашој VIII конференцији (Београд, 22-26. априла 2014.) и објављен у истом броју зборника, под уредништвом Милана С. Димитријевића (стр. 685-609).

Допуна ће се извршити, у облику наставка текста *Прилог проучавању космопоетских исказа и симбола код Мирка Бањевића: 50 година од смрти*, који је представљен на нашој X конференцији (Београд, 22-26. априла 2019.) а објављен је у истом броју зборника, чији је уредник Милан С. Димитријевић (стр. 719-737).

Коментари се односе на фототипска издања мојих фанзина поводом наших седам конференција (IV-X) које су континуирано одржаване сваке друге године од 2006. године а и зборници су се сукцесивно појављивали углавном следеће године, као и на пратеће текстове господe Николе Цветковића (2) и Милана С. Димитријевића (5). Њихови коментари су, колико сам могао да разумем, произилазили и из унутрашње потребе, пошто су и сами песници, а не само из уредничке или пријатељске обавезе, на чему ћу им увек бити захвалан и у неку руку дужник.

2. ИСПРАВКЕ СА И БЕЗ НАВОДНИЦА

До 2017. године, нисам имао обраћање у вези са мојим текстовима у нашим зборницима, мимо неколико пријатеља и сарадника, а пар пута су о њима биле белешке у локалној штампи и електронским медијима. Међутим, те године имао сам анониман позив мушкарца у годинама који ми је ставио примедбу на текст *Космопоетски фрагменти из Левча и Темнића*, која се односи на одељак о прабакином сату, односно о томе како је народ Левча делио време једног дана од 24 сета пре него што је имао механичке

часовнике. Напао ме је што сам са одушевљењем представио књигу *Прабакин сат* Мирослава Ж. Симића, у издању “Графопронта” из Горњег Милановца, уз суиздаваштво Завода за издавање уџбеника и наставна средства, Београд, 2010. Он је изразио тврдњу да поменути аутор није написао ту књигу, пошто му је образовање доста скромно, да му је у писању неко други помагао и да је та помоћ била уклоњена адекватном накнадом, па није у импресуму ни наведен као коаутор. Тај помагач, тако сам разумео анонимног информатора, користио је давно објављену студију неког аутора из Источне Србије, у издању Академије наука. Зато се та студија није ни нашла у наведеној литератури. Одговорио сам да је за мене довољно што је у том послу учествовао Завод, у коме седе стручњаци компетентнији од мене. Када сам се чуо са Симићем, рекао сам му за примедбе, одговорио ми је да он претпоставља ко је то могао да буде, те да је у питању “комшијска завидљивост”, схваћена у најширем смислу те речи.

Крајем 2019. године, добио сам опет позив од истог Анонимуса, сада уз обавештење да ме у параћинској Библиотеци чека доказ о његовим тврдњама. И заиста, добио сам позив од библиотекарке да свратим, пошто имају коверту са неком књигом за мене. Отишао сам. Присутна библиотекарка је могла да ми каже, како је једна ученица донела коверту, коју је добила од старијег човека који је био у журби и замолио је да је преда библиотекаркама. Тако сам дошао до репринт издања друге књиге *Обичаји народа српскога*, уредника др Тихомира Ђорђевића, из 1909. године, коју је тада издала Српска краљевска академија, а репринт Библиотека у Бољевцу 2008. године. У књизи ударно место има студија *Српски народни обичаји из Среза Бољевачког, скупио их и описао Саватије М. Грбић, учитељ*.

Ускоро је проглашена пандемија Ковида 19 и старија популација, којој припадам, стављена је у изолацију. Искористио сам то време, поред осталог, и за разгледање и упоредно читање сва три текста, који су се на “прабакин сат” односили (Грбићев, Симићев и свој), мада нисам очекивао да ће се из тога појавити нешто што би заслуживало ширу пажњу. Оно што се може замерити и Симићу, па у неку руку и мени, што смо се задовољавали “довољном” литературом а не научним полазиштем о исцрпној литератури која се односи на разматрано питање. Драго ми је било што Анонимус није био у праву, бар што се тиче понуђене књиге за исправку.

Да ми не бисте веровали на реч, представићу вам сада све изразе којима је народ пре више од сто година описивао 24 сата, према поменутом Грбићевом и раније цитираном тексту Ж. Симића. Ја сам фактички само узео Симићеву сижејну основу сваког интервала, чији је текст много разуђенији, уз коришћење варијантних термина, али и за сваки временски интервал по две-три странице пригодног едукативног материјала, пошто је књига намењена младима:

Грбић: 1. *Поноћ*.- Поноћ се зове време око пола ноћи, отприлике између дванаест и једнога сата по поноћи. (Грбић 2008: 15)

Симић: 1. *Глуво доба ноћи* (00.00.01 - 01.00.00). (Симић 2010: 18)

Коментар: Разлика је важна, код Симића обухвата први сат после поноћи, док то код Грбића време од три сата, два сата пре поноћи и сат после.

Грбић: 2. *Први петлови.*- То је време после пола ноћи, кад запевају први петлови. Народ мисли да је тада један сат после пола ноћи. Чим запевају први петлови, народ вели да је ноћ превалила, и тада већ устају они, који имају да иду на пут или да сврше некакав посао. (Грбић 2008: 15)

Симић: 2. *Између петлова* (01.00.01 – 02.00.00). (Симић 2010: 21)

Коментар: Пошто су у један сат по поноћи код обојице први петлови, Симић је време између првих и других петлова обележио као време између петлова.

Грбић: 3. *Зора.*- Чим се на небу појави звезда зорњача, народ вели да је зора. Од зоре до сванућа народ рачуна да има два сата. (Грбић 2008: 15)

Симић: 3. *Други петли* (02.00.01 - 03.00.00.).

4. *Праскозорје* (03.00.01 - 04.00.00).

5. *Трећи петли* (04.00.01 – 05.00.00). (Симић 2010: 25, 31, 36)

6. *Зора* (05.00.01 – 6.00.00). (Симић 2010: 25, 31, 36, 40)

Коментар: Као што се види, код Симића је исто време разбијено на четири целине, разуђеније, конкретизовано према садашњем техничком времену.

Грбић: 4. *Свануће.*- Време кад се зора забели на истоку, зове се свануће. Од сванућа до изгревања сунца има читав сат. У то је време најхладније. Сељаци обично устају у свануће. (Грбић 2008: 15)

Симић: 7. *Свануће* (06.00.01 – 07.00.00). (Симић 2010: 43)

Коментар: Код обојице, код Грбића је описно, код Симића технички, *свануће* је истодобно, разлике нема.

Грбић: 5. *Мали ручак.*- Мали ручак пада око осам сати пре подне. (Грбић 2008: 15)

Симић: 8. *Јутро* (07.00.01 – 08.00.01).

9. *Појутрица* (08.00.01 – 09.00.00).

10. *Ужина* (09.00.01 – 10.00.01). (Симић 2010: 47, 51, 54)

Коментар: Постоји само терминолшка разлика, бар на први поглед, али ујутру у мом селу сви пред полазак на посао “узму по неки залог, да их не превари птица”, како се у народу каже. Међутим, у сваком случају на пољу се садашњи доручак називао *ужина*, што је Грбићев *мали ручак*, само што су Бољевчани били вреднији, два сата раније су имали *мали ручак* пре Левчана.

Грбић: 6. *Велики ручак* или *Пладне.*- Велики ручак, пладне, обед или ужина пада око једног сата по подне. (“Сунце падне а девојке глдне”, говори се као пословица, јер се у пладне обедује). (Грбић 2008: 16)

Симић: 11. *Преподне* (10.00.01 - 11.00.00).

12. *Подне* (11.00.01 - 12.00.00)

13. *Ручак* (12.00.01 – 13.00.00) (Симић 2010: 59, 63, 69)

Коментар: Између Грбићевог *малог* и *великог ручка*, односно своје *ужине* и *ручка*, Симић је убацио *преподне* и *подне*, чиме је бројчано обогатио временске интервале и ускладио их са техничким (савременим) временом.

Грбић: 7. *Икиндија* или (ређе) *Заранци*.- Кад се сунце приближи заходу, за два остња, тада се каже да је икиндија. Рачуна се да од икиндије до заласка сунчевог прође до три сата. (Грбић 2008: 16)

Симић: 14. *Поподне* (13.00.01 – 14.00.00).

15. *Предзаранци* (14.00.01 – 15.00.00).

16. *Заранци* (15.00.01 – 16.00.00). (Симић 2010: 74, 78, 83)

Коментар: И овде је ситуација иста, као напред, тако да немамо шта додати ни одузети.

Грбић: 8. *Предвече*.- На један сат пред мрак зове се предвече. (Грбић 2008: 16)

Симић: 17. *Сумрак* (16.00.01 – 17.00.01).

18. *Први мрак* (17.00.01 – 18.00.00). (Симић 2010: 87, 91)

Коментар: Овде наводим прву Симићеву реченицу уз први мрак, којом се ближе објашњава ово време: “Први мрак је називан и сутон, надир, тама, тмина, смирај дана, предвечерје, акшам, а ови називи означавали су осамнаести сат.”

Грбић: 9. *Сунчани заод*.- Кад сунце почне да заоди, па док се не изгуби, док траје оно црвенило на небу, каже се да је сунчани заод. (Грбић 2008: 16)

10. *Вече*.- Кад сунце зађе и нестане оног црвенила на небу, каже се да је настало вече. Од заласка сунчевог па док не почне вече има пола сата. У вече не даје народ ватру из куће, да не би ноћу плакала деца. (Грбић 2008: 16)

Симић: 19. *Вече* (18.00.01- 19.00.00). (Симић 2010: 95)

Коментар: Овде код Грбића налазимо две временске одреднице које се описно одређују: *сунчани заод* и *вече*, док код Симића имамо само *вече*. Тешко је Грбићеве ближе упоредити са Симићевим, први је своје дао описно, док други по савременој техничкој убикацији. Мало ћемо бити ближи разрешењу постављеног питања, ако узмемо у обзир ову Симићеву реченицу из објашњења: “У овом сату узиман је пети оброк – вечера.” (Симић 2010: 95) А код Грбића је *вечера* следећа одредница. По свем судећи, Бољевчани и Левчани нису вечеравали у исто време. Као што је напред речено, ни ужинали нису у исто време.

Грбић: 11. *Вечера*.- На два сата пошто наступи вече долази вечера. У то доба обично се и вечера, а после вечере иде се на спавање. (Грбић 2008: 16)

12. *Велика вечера*.- Велика вечера пада око 10 сати. После велике вечере настаје глуво доба. (Грбић 2008: 16)

Симић: 20. *Повечерје* (19.00.01 – 20.00.00).

21. *Кривци* (20.00.01 – 21.00.00).

22. *Починач* (21.00.01 – 22.00.00) (Симић 2010: 99, 102, 106)

Коментар: Код Симића је вечера, као што смо напред видели, нешто раније у односу на Грбићеву, што се одразило и на одговарајуће временске

одреднице. Код Симића нема *велике вечере*, као код Грбића, али код Грбића нема три одреднице: *повечерје*, *кривци*, *починак*, а последње одреднице се поклапају код обојице са 22 часа. Посебну пажњу заслужује Симићева одредница *кривци*, пошто ње нема код Грбића а као термин је, колико ми је познато, ван актуелне употребе. То ће бити коментарисано када се појављују по други пут, као *други кривци* (23 часа).

Грбић: 13. *Глуво доба*.- Кад се на пољу све утиша, народ вели настало је (глуво доба. По народном рачуну глуво доба је од десет сати па док не запевају први петлови. Народ вели да се у глуво доба не треба никуд удаљавати од куће, нити у то доба путовати, јер у то доба владају нечастиви. (Грбић 2008:16)

Симић: 23. *Други кривци* (22.00.01 – 23.00.00).

24. *Поноћ* (23.00.01 – 24.00.00). (Симић 2010: 110, 115)

Коментар: Овде је код Грбића и Симића разлика незнатна, Симић је за нијансу прецизнији. У вези са обећањем о терминима *кривци* и *други кривци*, код Симића налазимо: “Познато је да се петлови јављају само у непарне сате (21, 23, 01, 03, 05). Оне који кукуричу пре поноћи називају *кривци*, јер се из само њима познатих разлога јављају у погрешно време, односно *пред поноћ* или *око поноћи*, у *поодмаклу ноћ*. Као што и сами можете уочити петлови су у народу имали веома важну улогу у временској оријентацији у току дана и ноћи. Зато их понегде називају и *живи будилници*.” (Симић 2010: 110)

Знатижељни читалац може упоредити Грбићеву бољевачку варијанту, дату у оригиналу, са Симићевом левачком која је овде изнета у најужем (насловном) облику а која је у мом тексту нешто мало шира, мада и ту у сижејном облику, и видеће да је Симићева богатија, разуђенија. Она је још богатија у Симићевој књизи коју сам са његовим одобрењем користио. Свака временска одредница за 24 сата је праћена адекватним, разноразним народним домислицама на по 2-3 странице, уз бројне илустрације. Грбићева је сто година старија и несумњиво изворнија. Симићева је српска синтеза, са 70 варијантних назива, тако да је причање његове баке овде узето само као форма а не као изворни левачки материјал, што не значи да и он није у текст укључен.

Ово моје додатно јављање може се схватити као захвалност Анонимусу као читаоцу мога текста и за књигу са студијом учитеља Грбића коју ми је поклатио (бар засад!). Дакле, мој текст, мада је најављен као исправка има више допунски информативни карактер. Њу ћу оправдати исправком очигледног лапсуса, једно сам мислио а друго написао (*lapsus calami*). У закључном делу текста сам употребио реч **митопоетика** а требало је да употребим реч **космопоетика**. За своје оправдање, могу да кажем: већ две деценије упоредо пишем текстове за зборнике са научних скупова Астрономског друштва „Руђер Бошковић“ из Београда и Митолошког центра из Раче. Молим потенцијалне читаоце да то имају у виду, ако се подухвате читања мојих текстова.

2.1. Акродексон без раздела

Римаријска мрежа уз смисаони луб:
Акродексон је стуб из речјег метежа.
Сонетној маглини преусмеравам знак
Прекрајајући фрак поетској пучини.
Онда почиње крос: нешто се замрси;
Размрси по сврси, обувен остане бос.
Ено га оцило, за шепурњу је кнап,
Докусури ме кап, за огњило шило!
Врате песму у кут, она наручи склад:
Речја маса је жад, ја се повучем љут.
Ето, пуни се рам а усред прашуме
Метанишу пуме; успаничи се плам.
Ето, убачен клон, виртуелно маче,
Нека се ортаче - антипоетски дрон!
А ја на три зова: Доручак! Вечера!
А за ручак мера као испред лова!
Нема чак ни баке, дуго је трла лан,
Емитовала д(л)ан за грубе кораке.
Може с дечје море у словни милерам,
Е ми доноси драм, замути изворе!
Растури ми се глед, док сачекујем мат,
Ветар призива рат, ја му ухватим след.
Да не израсте реп чим охрабрим слово,
Европска приново, направићу се слеп.
Расту изговори што ми успорен плес,
Одумире ми бес, радујем се зори.
Прекрајајући фрак поетској пучини,
Сонетној маглини доградих стари знак.
Акродексон је стуб из речјег метежа:
Римаројска мрежа уз смисаони луб!

Акростих: *Распоред времена/ баки испод темена.*
Параћин, 28.02. ковидске 2021.

3. ДОПУНА ОБЈАВЉЕНОГ ТЕКСТА

Свој прилог о космопоетици Мирка Бањевића (*Папрати код Никшића*, 1905 – Београд, 1968), писан поводом 50 година од смрти аутора и 45 година од када књижевни клуб у Параћину носи његово име, пошто је пред рат (1939-1941.) био професор Српског језика и књижевности у Самоправној гимназији у овом месту, где је под псеудонимом Мирко Митров објавио

збирку социјално интонираних песама „Огњена јутра“, која је одмах забрањена и заплена, презентирао сам на нашој 10. Конференцији и нашла се у истом броју нашег зборника. Истодобно је у Параћину одржан научни скуп „Живот и дело песника Мирка Бањевића“ у организацији овдашњих Културног центра и КК „Мирко Бањевић“, у чијем раду сам такође учествовао и изложио пригодну тему.

При крају свога прилога о космопоетици Мирка Бањевића, који садржи космопоетске симболе а и космопоетске исказе, тема је остала на извешан начин недовршена, јер су ван текста остали бројни забележени космопоетски искази, што је непосредно испред закључка, на извешан начин и посебно наглашено: „Због обима текста, одустао сам од других, такође занимљивих, исказа са осталим космопоетским симболима (небо, зора, дан-ноћ, природа, облак, муња, ветар, наводимо као пример), остављајући их за неку другу прилику, ако је буде, али уз позив и неком млађем и сигурнијем перу, да се тога подухвати.“ (Петковић 2019: 733) Напомињемо, и тамо и овде, анализирани и цитирани су песме из једног од најновијих и најбољих избора из његове поезије, збирке *Побуне ума*, чији је приређивач Бранко Бањевић, Подгорица, 2003. Како је овде Бањевићева космопоетика дата само забележеним исказима из стихова, без шире елаборације њених вредности, значењског и звучањског потенцијала, овај приказ треба схватити као допуну већ изложеног у раније публикованом тексту, али и као помоћ и оријентацију будућим истраживачима Бањевићеве космопоетике. Следе регистровани искази како су раније забележени, уз пригодне коментаре, ако их изискују. Наслови песама из којих су искази узети са страницама где се у ализираној књизи налазе су дати одмах након цитата. У претходном тексту, обрађени су космички симболи, тако да сада доминира природа са појавама блиским човеку. Изузетак су два чисто космичка симбола: *комета* и *Кумова слама*. Редослед смо утврдили према општости забележеног симбола, од најопштијих до све конкретнијих, у две целине, једна се односи на природу и неке појаве из ње а друга на време и његове сурогате. Као што се види, у питању је вечита повезаност простора и времена и човека – песника у њему.

а. Природа: У анализираној збирци Бањевићеве поезије нашао сам у двама песмама природу као предмет размишљања – опевања, с тим што је најметафоричније овде описана, изједначујући је са нашом мајком, што у основи и јесте: *Наша грјешна мати природа је луда/ а сметени отац бескрајно безумље./ Отац наше мати и оца нашега/ Пружа се из бездна до бескраја вјечна.// Син смућени ове неизмјерне тајне/ луталица блиједи доба и вјекова/ то је црна сјенка што промиче свуда/ док је сиво некад не замами умље.// Кћи плавојка тужна незнатих свјетова/ што врхове пређе слеђене од снијега/ та што некад сања крај извора лијечна/ јесте сан – водиља пјесме нам очајне./ Становиште оно ће утваре круже/ то је пјано дјело неке бескрај – сјени/ чије тамне траке нас држе за уже/ ми за њом блудимо у вјековној смени.// Оно што покреће по безданом мору/ ову страшну слику прекопаног гроба/ сљевило је мамно што у лажном хору/ прати пламен*

свијеће кроз пучину доба. (Ми, 59-60) У другој песми је дата кратко и ефектно, потомцима за размишљање: ...рањен јек природе. (Глас, 450)

б. Небо: Небо као неизбежни и још неистрошени песнички реквизит је и код Бањевића веома фреквентан симбол, употребљен у различитим метафоричним детаљима: *Нећу рећи да плаво небо нијесам пожелио/ и да се звијезде нијесу ко у језеру огледнуле/ у невидљиву душу...* (Нећу рећи, 36) *Нада мном се небо надносило ћутке,/ шептале су звијезде, тихи мрак се свио.* (У самоћи, 37) *Смртни Бога славе а Бог смртне гњави,/ неко мирно лежи неко бдије рано,/ а небо се цери овој грубој јави/ и тако се врзе једно с другим пјано.* (...) Присутно је чак и кад се непосредно не помиње, нађе му се описни корелат, као у овом случају: *Хоћеш на висине – и тамо запарно.* (Тајна, 57-58) А даље као раније: *Нико не зна шта се испод неба скрива/ док вјетрови хује као диви луди./ Сан се диже, лута високо од људи/ који рове, траже као мемла сива.* (На обронку нада, 71) *Искашани моји длани/ од сивог неба што га орем,/ а чекам над мојим црним морем/ не освићу ми бијели дани.* (Вјесник, 87) *Искашани моји длани/ од драчног неба тврде коре,/ а још је увијек зло и горе -/ надам се свићу моји дани.* (Вјесник, 88) *Растао је зелени Бријест/ да загрли бијели свијет/ да стигне врхом до неба/ да се разруни у бескрај.* (Бријест, 95) *Они небесима / а ја кршевима/ у дивљи бијег и мук.* (Авиони, 114) *Над нама мјесто неба вјечита је тама.* (Нећемо у рудник, 132) *Кад крике тупимо ждраловима/ и на небеским прокосима/ дочекамо их покосима, када се ниска јаловила/ у ниским налетима – таласима...* (Рука, 142) ... и поломи гране и у небеском луку/ дочека се... (Коњаник облака, 155) ... цикну да плам тутњи/ лиже у небеса. (На згаришту, 175) Овде налазимо и упоређење облака на небу са микрокосмосом: *Као облаци по плаветниду неба/ што се муче/ тако се ковитла/ о мускулама мојим/ по зглобовима/ у костима. Пут ка свом микрокосмосу.* (Путеви, 231) *Све му гоним до праћедова/ и у међи шупље до кровова/ и небо и небеса/ и мртво и живо/ и све што творац стеса/ правом, кривом!* (Путеви, 243-244) ...и у њему све је земаљско/ све што изнад неба и земље лута/ и враћа однекле с далека пута/ и вјечно пролази тако -/ опет ће се појавити ... (Понор, 267) ...и полусјени подноћног неба (Понор, 277) а небо ко капа/ плава или мрка/ и она се у кладенцу пред нама ухитно ређа и мијења/ час тако стално ведро/ као и небо/ или црна као и облак/ или тмурна ко и наш страх/ наше самовање пред ноћ. (Вијар, 288) ...тамни сутони моје вечери (Вијар, 290) Из дна ме небо мамило. (Вијар, 294) ...у повељи неба и сан/ настављам ко звијезда свој ток ... (Јединство, 366) И вјеровала је да су негђе/ у тим дубинама неба/ у тим висинама подземља/ и дозивима са врхова/ и јављањем из дна долова (Вјечна кућа, 335) До неба су већ продрли./ О умрли смо, умрли./ умукли су моји видици. (Умукли видици, 446) ...гони ме мисао/ до неба да крикнем у тмини и међави – све зло што ме сапе и овде постави. (Глас, 450)

в. Ветар је присутан у четири песме, естетска функција је јако наглашена. У првој песми је вишезначан, најпре се персонифицира, као друг

у партизанској колони: *Што вјетар ноћас тужи боно... О чији поздрав звижди тако*, потом се изједначава са непријатељем: *Што хоће вјетар дно живота... Хоће ли ноћас нанијет ветри...* (**Под вјетром**, 85) У другој песми ветар је симбол за сећање на неког нама непознатог а лирском субјекту блиског: *Тражим и ослушнем/ у шуму кукуруза вјетром/ у повитку шенице тихом/ ко шапат да је/ ил' глас ти немоћни/ а и нијеси ти/ и јеси.* (**Понор**, 277) У трећој и четвртој песми исказана је радост што се успешно остварила битка са природним али и са друштвеним и духовним непријатељем: *... са бријежне шумнате стране/ ђе вјетар озебла не однесе ме/ свега.* (**Вијар**, 290); *О капи, о моје капи, с вјетра недогледна.* (**Капи**, 355)

г. Облак: *И раздвоји те од ње ријека/ ко амбис облаком што зине.* (**Биљег**, 141) *Иза тог облака далека су брда/ тамнила земље што праменове крије/ и отуда ко да врти црни сврдо/ с којим се разастру фијуци ко змије.* (**А јутрос боје друкчије засјале**, 199) *Смагњене/ снизале се ведрином сита,/ то сито/ неистресито!/ снизило се јутром и граном/ и бесконачности на безнано.* (**Гости**, 424) *А ја тражим и скитам/ и навраћам узалуд/ док облаци плове изнад/ Долине Патрошеве/ понад шума* (**Понор**, 266-267) *...док прикрада се облачан сутон* (**Вијар**, 291) *Облаче/ кад се на њу спустиш/ ја тражим/ ја сам ту/ ја сам ненађеном гост.* (**Понор**, 279) *Ко да се ради о смрти/ која ће из вијара ударити/ ко из облака:/ тамо се бију – не људи/ но њихови дуси/ утваре паметне/ сновиђења.* (**Вијар**, 284-285) *...и што се облаком твојем дому сручи.* (**Проклетник**, 317) *...у његовим облацима моја су крила.(...) Утопио сам се у облачне валове.* (**Купић**, 324) *Ни из дубраве звоно са вранастога врата козјег/ ни ћука из ноћи тмине/ ни клик сокола јутру изнад борја/ ни воће питомине:/ смокве и зрело зрно лозје/ што га у планину износе нећеш срести кроз горја.* (**Планина ме зове**, 336) *Врх је бијел који се с облаком бије.* (**Шум бјелине**, 339) *И сад похитам и станем над облаком/ да нађем одаха.* (**Капи**, 356) *Нека/ ситноока, ситнотека/ тече на улици мисао с грубом/ навалом шаке/ на облаке!* (**Јединство**, 367) *Копка ли копка/ и враћа ме облацима у мртви крај/ и као клопка/ хвата ми изгубљену тицу дјетињства.* (**Из бусена**, 387)

д. Муња: Честу песничку метофару, овде смо нашли само једном употребљену у опису ратних страхаота : *Притишите рђа кућу, таване,/ сурва се на наше горе,/ донесе глад, болест и ране -/ ко муњом да све изгоре.* (**Рат**, 107)

ђ. Киша: Ратна киша: *Још траје рат -/ падају крваве кише...* (**Рат**, 108)

е. Време: Из песме *Вечерње слово* дајемо шири одломак из уверења да се ради о страшном осећању да је несрећан и од зле судбине и сопствених демона вечито праћен, што и јесте судбина свих уклетих песника: *Сваке вечери кад залази вријеме/ за немирни посјев руке дугих снова,/ једно гадно чудно – неко страшно племе/ обилази путем свога кобног лова.// Ко ђаволи црни са три оштра рога/ са једног се круга бече на пир духа/ неке глупе хрпе које глођу Бога / као мртви полип у сјен гњилог руха.// Прелазећи вео свог лењивог хлада/ мрцвари се мирно са привидном пљевом/ оно нијемо чудно*

што тек немир свлада/ кад се живи јавља пред умрлим дневом.// Врх широки лебди са поврију плавом/ у кругу се врзе кроз промакло вријеме,/ док вечерње слово с најгрозницом јавом/ носи грдно чудо – неко страшно племе. (Вечерње слово, 64) Овде је реч о историјском памћењу: ... али крици над тобом који се слише,/ ријечи што уреза их пламен сами/ ни рука ни вријеме неће да збрише. (Платан, 127)

ж. Зора: Испред неба, забележено је и неколико исказа са небеским симболима као успелим метафорама, од којих је зора прва од њих: *Узалуд сам чеко да ко снови мину, а далеко било докле зора сване,/ да бих златним јутром негде кроз даљину/ угледао да лети лијек за моје ране. (У самоћи, 37)* ... да шум ти лета чујем у освет зоре рујне. (...)...као сунчане траке три твоја златна власа,/ вапију какву помоћ док чами вријеме путо. (Моја вила, 71) *Чим зора рана врхове сунчаним снопљем руди. (Људи у кршу, 117)* И у мени плам је – живјећете вјечно/ ко што ће зора блистати у роси. (Платан, 128)

з. Дан: Дан, као временску одредницу од 24 сата и као његов светли део, у претходном поглављу овога прилога анализирали смо са стварносног присуства. Овде је поетски симбол протицања стварности са злим одликама, ратни али и мирнодопски (рударски) дани: *Дани пусти и кобно мрачни,/ растемо до црне злобе,/ копнимо сувотни, згажени, патни,/ и вриштите гладне утробе. (Рат, 108)* И дневи и ноћи се разбија, дуби, облама, ринта/ откида се угаљ из провалија руднога лавиринта. (Нећемо у рудник, 123) *Из које чистином ко длан?- питају ноћ и сан. (Разговопр костију, 145)* А парче ко шећер мало у џепу/ за претпоследњи час/ парче – и дан/ јутром наите срца кад једем отужни ћапљан/ од кога позелим и анем/ и мозак и утроба се мути. (...) Парче помодрело у џепу/ парче и дан/ ноћ и дан/ ноћ и чапљан. (...) *Кад и ја остадох празан/ ноћ и струк/ струк и вук/ руковет – и дан/ дан – и чапљан. (Ко ће кога, 149-151)* У једној песми наилазимо и на игру речи у народном духу: *И мртво спавам/ ноћ и/ дан/ и спавам још дан и ноћ/ четири чела без моћи/ да/ будан/ устанем, берем даниноћ. (Даниноћ, 161)* Опис светлог дела дана: ... од јутарње зари/ до у касно вече. (На згаришту, 174) Проклетник се описује помоћу временских симбола: *Он је помрачена пола дана (...) ... и сви чији узалуд осветаше дани (Проклетник, 304, 308)* И човјек је у мене уздан,/ што неће да пузи уз ноћ уз дан,/ но се криши и ко ја рони/ и увијек сламан узбуном звони,/ ако је загрозио рушигост/ који нам доноси паклену пакост ... (Гости, 425) *А дан је мучење, а ноћ паћење/ и није пажњом то ваше праћење// ублажило ма и једну моју жицу/ иза које видим као свог убицу. (Не ви за мене, 464)*

и. Ноћ: Ноћ је још фреквентнија и значењски разуђенија: ... па горка/ раскрвави дио да прође кроз ноћи/ ће тоне гњилава и страшна поворка. (***, 20) *Знаш далеко горе на сјеверу,/ гдје се вечним снијегом земни бријези перу/ знаш тамо су бијеле ноћи,/ али овђе?... овђе су ноћи смућене/ и ко би знао мудрости гвоздене/ које ће засвијетљет – нико. (Смућене ноћи, 25)* ... венуо сам дању, а чезнуо ноћи/ за лепотом дивном, невидовном, чистом. (У

самоћи, 37) *Нешто ноћас кружи над главом коса размршених, (...) Ноћас се небом проби / и дође у свијет вјечног и страшног искушења један суморни борац. (Мукли дивови, 47) Нико ових ноћи мене познао није, / нико првих дана није знао радо / да сам много ишо, много жучан страда, / кроз мијене и доба што их вријеме крије. // Ових вјерних ноћи што су тако круте. (Дивне ноћи, 48) Но не знајућ циља под сударом муња...да кроз ноћи мамне... (У новом животу, 51) ... ако зачујете у тој ноћи блудној;... реците ноћ је... то је тама пуста. (За стијеном, 82) Ускрсли смо више ту сањиву душу, / родили се први, када смо се нашли. / Сад ћерамо маглу, свијетлимо тмушу / кроз које смо давно први ноћу зашли. // Нек пјевају вјетри кроз слмљено грање, / наше кобне ноћи да тону у море / а ми да пловимо кроз прољећне сање, / хватамо се звијезди кроз небеса горе. // Већ смо прошли били кроз прашуме свијета / сламани сљепилом невидљивих моћи. / А пјесма је наша у зачетку клета / што ће сад да руди по разбијеној ноћи. (Рођење, 86) У тихој / у ноћи глувој / тристољетни крстати бријест / густ као шума / врисну је мукло. (...) Три пут у ноћ / у муклу жалосну ноћ / јекнуо је неко сломљено. (...) Ноћ скамењена пуста / раздрије голем јаук. (...) Та дуга стравична ноћ. (...) Била је мрчава ноћ. (...) Те безочне и подле ноћи. (...) Те ноћи под голом планином / пао је споменик живи - / Бријест велики. (...) Те ноћи грабиве вучје... Те тучне сурове ноћи... (Бријест, 95-99) И ноћас у сну / ноћ – тешко олово навали се на ме / и пљусну / као бомба из густе тмине. (...) Црна регимента злослутно хучи / сву дугу стравичну ноћ. // Од кржаве / поноћне страве / тонем земљи до дна... (Авиони, 113-114) И опет сијева / сијева и сине / у ноћ ову / урнебесну / што је сад једина / да свијетом невиди / завлада и рине / на врата / на прозоре / на нови камен / на сумани жижак / што га чело пали / док се жица свјетлоносна / на земљу не свали / те постане тама / рукотвори чаме / и ноћ / и ноћ / и олуја бијесна и бура / и труиња / свевладна тријесна / ће пуца / грми / и небески лијева... (Урличе море, 196-197) Ноћ и дан / један / крај тебе сам као шуми на пропланку / о море бескрајно. / Сву ноћ ведру дугу гледам модри бездан... (На мору, 183) Забрујале ријечи ко таласје рушино / у ноћ кад накали црнине ослушном. (Ни ти таласи, 195) Па што то ноћас када све завија / ко вукови гоњени глађу / и југ и крупа од свих досад злија / у грудима ми одјека нађу? (Завјеса над градом, 221) И ноћас неки чудан / сан / никад чуднији / ни сплетенији / није то ријека нити присан / но прелаз нејасни. (Ван круга, 223) Мрк вук и бич и бијег / мрк вук – гонили су вука ... / А ноћас / пас / и час / гоњења уз високи бријег / што планини лијева рука / за моју утоку и бијег. // Ноћас / гонио ме пас / и пас човјек и ужас : / и зуби за грло / низ прло / и одбијен / и реп обијен / и бој / мој / добијен! (Они за мнош, 225)... а ко ће се истргнути / овој ноћи / а ко ће умаћи овој злоћи, (Злослут, 300) но у мраку бјежи све што је ноћас било / сав подземни свијет и сви луди снови / или сам ношен некуд ноћи крилом (Проклетник, 314) ... и суза сам и ноћ исконском плијену (Уцрно, 328) ...у висини ноћу бијело кад ум се удуби у бездане. (Шум тишине, 340) Када већ заморен плетосаном ноћи / још бдије савијен до искапи моћи ... (...) жели да напије уздахе и смире / што остаде ноћи и од страсти шире.*

(**Поноћник**, 347-348) *Ноћ ме ноктом копа, итрозверна, мукла/ и растаче ткива, зглобове разбјене,/ у дух ме упила, па глобу развукла:/ вријеме од мене раскива размене .. (...) Ноћ зубом запиње у мој нежив посторањ/ и потреса утробом, бијућ ме о ками/ и искре извија до тамна простора/ у коме их пјане над бескраје мами ...* (**Запонци**, 368-369) *Ако остао ја у овој ноћи –/ ноћ се у амбис претворила!// ако мировах у овој ускоћи –/ ширина се замрачила као стила!* (**Облак**, 377) *...не бјеше ми раздоја ни у сну с биједом,/ док ми ноћ заврће у оку угаслу/ и самрт ме нађе у вече касну.* (**Из бусена**, 391) *И што ће ми ова ноћ/ ова несносна ноћ. (...) Долазиш ми у тихој ноћи/ у тој ужасној/ и причаш сан. (...) И опет ноћас те видим!/ Како то/ да очи тако сијевну, а тебе – знам – нема више (...) и што ће ми ова ноћ/ дивља и нијема.* (**Корота крша**, 392-397) *Одиуњала се ноћ као итене/ одасула се и одмотала/ као клупко мрко/ и све сјени црне, смагљене/ снизале се ведрином сита,/ то сито/ неистресито!// снизало се јутом и граном/ и бесконачности на безнано.* (**Гости**, 424) *Колико их ноћас бјежи и односи –/ колико их носи/ моје груди и душу.* (**Умакли видици**, 445) *Цијеле ове ноћи/ нешто// Мисао једна.* (**Непојамно**, 447) *Мир ноћима мојим тако буду дробне/ и слободне од ваше заштите злобне// коју би изrekli кад се губе дани/ из вида, да вида ко љеком саним.* (**Ви не за мене**, 464)

ј. Комета: Она је употребљена само једном за партизанску колону: *Видим колону ко комету/ ће тоне небу надомак.* (**Биљег**, 141)

к. Кумова слама: Употребљена је као метафора за значењску трансформацију: *Сви моји свемоћни умници/ на мљечини Кумовој.* (**Вијар**, 295)

3.1. Раздели по акростиху

Збирка костију - кез у славној поеми;
Акродексон стреми у славолучни вез.

Мисаоно слово хоће у речни слап,
Испуњава ме кнап – дичи се, приново!
Рам, искушавам рам за сонетно лице,
Кад певају птице за еколошки блам!
А звездани пркос хармоније чисте

Бира колонисте - задњи одлеће кос.
Апсолут шаље љут клонирану гошћу,
Његовом милошћу сви под исти skut.
Емитујемо се, прихвата нас бескрај;
Вијамо сунчев сјај из пластичне кесе.
Истрајни изданак, уз маратонски кас,
Ћућорећи наглас - још је далеко смак!
Апокалиптика из акродексона

Антејска је спона из панегирика:
Тирилични украс уз царски ће звоник
Издржати боник и пандемијски кас.
Вришти месечев бруј с видео-поруке:
Еденске заруке клептомански су труј!
Њену Висост Песму - именицу сонет,
Акростихом занет, издижем у чесму.
Баждарено име деконструише (кл)ас,

Акростих, слово-глас, и нема му зиме!
Какофонично је – упућују ми блам,
Разоткривају срам - астрално и моје!
Испунило ме кнап – дичи се, приново:
Мисаоно слово ушло у речји слап!

Акродексон стреми у славолучни вез:
Збирка костију – кез у славној поеми!

Акростих: *За Мирка Бањевића/ из поеме Сутјеска.*
Параћин, 15. марта ковидске 2021.

4. ДЕКОНСТРУИСАНИ СОНЕТ С РЕПОМ И СА ОБОСТРАНИМ АКРОСТИХОМ У ОГЛЕДАЛУ (АКРОДЕКСОН)

Моје игнорисање слободног стиха, с којим сам се опробао у гимназијским данима, ишло је у два правца: најпре сам увео акростих у песме за једног читаоца, онога коме је песма посвећена, а затим експериментасањем са разноврсним могућносима повезивања акростиха и сонета, у уверењу да само тако могу повратити у живот акростих (крајегранесије), за коју су ми сви редом, и копетентни и некомпетентни, говорили да га се манем јер ме то води у ћорсокак из кога се никада нећу ишчупати. Познати књижевни критичар Драган М. Јеремић, уредник „Савременика“, код њега сам полагао Социологију књижевности, у саставу Социологије културе (Зага Пешић Голубовић), уз враћене стихове, децидирано је рекао, песме у акростиху ти нико и нигде неће објавити. Међутим, у току доста широког временског интервала (више од пола века), пар пута се нашло и оних који су ме подстицали да започето наставим, и то најчешће када сам на том путу малаксавао, да не кажем од њега одустајао. Навешћу три таква подстицаја. Када сам објавио збирку сонетних венаца са акростихом у свим сонетима („Тмини у таласе“, Параћин, 1970), која је одмах повучена из јавности из других (политичких) разлога, неколико година нисам писао, а онда ме је охрабрио познати – скулптор Небојша Митрић, иначе архитекта по струци. Никад се не зна шта ће из тога до краја

произаћи, његове су речи. После дугог периода у којем сам се задовољавао сонетима у акростику за једног читаоца, једно писмо ме је значајно охрабрило. Било је то писмо бањалучког песника и преводиоца Коље Мићевића, уредника „Путева“, те Томислава Маријана Билоснића, хрватског песника из Задра, писано уз рукопис моје збирке сонета у акростику („Смрт у оку смисла“, Параћин, 1986). Трећи подстицај је оно што су учинила господа Милан С. Димитријевић и Никола Цветковић, и сами песници, прихватајући ме у своје коло сарадника конференције и зборника АД „Руђер Бошковић“, где сам ево пуних 15 година у континуитету, и то са најновијим својим акроекспериментом, деконструисаним сонетом с репом и са обостраним акростихом у огледалу (акродексоном) који сматрам својим животним делом, када је мој песнички учинак у питању. Они су објавили девет појих фанзина са по пет акродексона, уз још неколико који се налазе у мојим прилозима из космопоетике, уз оно што ћу сада послати, ако буде све објављено, биће то око 70 акродексона, што је читава збирка песама. Пратиле су их њихове аналитичке белешке, на чему им се од срца захваљујем. Те белешке су ме и подстакле да се јавим овим својим текстом, у којем ћу учинити покушај да, не дирајући суштинско, значењско и звучањско, кажем нешто о форми акродексона као извесној иновацији, мом доприносу афирмацији акростиха и сонета у српској књижевности. Чињеница да сам, на основу свог песничког опуса од двадесетак књига и плакета са песама у акростику, пре четврт века примљен у Удружење књижевника Србије, чији је председник тада био песник Слободан Ракић, подстакла ме је да свој подухват на реафирмацији акростиха у српској књижевности довршим акродексоном. За то сам користио сваку могућност да се са њим огласим, најраскошније у нашим астрономским зборницима, како је напред бројкама показано. Пођимо од самог именованја: *деконструисани сонет с репом и са обостраним акростихом у огледалу*.

1. Одмах да се разјаснимо, ја сам сигуран да акродексон није обична постмодерна песничка игра, да је у питању песничка творевина која заслужује озбиљније ангажовање, како књижевне критике, још и више књижевне теорије, да га анализира и разјасни већ данас, мада ни сутра неће бити касно, чека он свој тренутак.. Настао је, и могао је да настане, само на овом тлу, у овом духовном простору, где се сусрећу, па и сударају, духовни феномени Истока и Запада, и то захваљујући ћирилици, заправо вуковици, односно доследном систему глас-слово. Код других писама би то било далеко теже, да не будем искључив и кажем да је то немогуће.

2. *Сонет* је довољно познат, ренесансна је творевина, стигао нам је, дакле, са Запада, док је *акростих* стигао са Истока, кажу да му је арапско порекло, а у нашу књижевност је ушао преко византијске књижевности, као *крајегранесије*. Савршене облике сонета сам најпре открио код Јована Дућића. Крајегранесије код Деспота Стефана Лазаревића (*Слово Љубве*). Везу између акростиха и сонета први пут сам сусрео у магистралном сонету (15.) *Сонетног венца* Францета Прешерна, словеначког песника. Све то још

у гимназијским данима. Шта сам све написао, конструисао и деконструисао, углавном је публиковано, додуше, у скромним провинцијским тиражима. Нећу пратити тај пут.

3. Деконструкција је постмодерна творевина, ја сам је употребио, неко може да каже и злоупотребио, нећу се наљутити, у времену када смо, нешто сами, нешто уз помоћ „пријатеља“, извршили деконструкцију државе и њеног политичког система, показало се, утопијских творевина. Илузије о југословенству (братству и јединству) и социјализму, примењеном као самоуправни систем, срушиле су се, уз, нажалост, крвав грађански рат и бомбардовање југословенског остатка (Србије и Црне Горе) од стране НАТО Алијансе. Четврт века је од тада, раздвојиле су се и последње две југословенске републике, а једна од српских покрајина се још увек налази под међународном окупацијом, уз тенденцију да се осамостали као посебна држава. Чине се почетни кораци ка некој новој конструкцији, како у оквиру Западног Балкана, тако и уласком у Европску Унију. Ја сам, дакле, у таквој атмосфери полако ишао по линији деконструкције и конструкције, што би се рекло упоредо преко реконструкције сонета и то не обичног сонета (4+4+3+3), већ оног енглеског – шекспировског (4+4+3+3+1). Не у самосталном облику већ удвојеног, заправо са својим двојником у огледалу. Имао сам прилике да га видим у неком часопису и то приликом посете Приштини, у књижари која је била, колико се сећам, у приземљу Дома „Боро и Рамиз“. Наравно, обичан сонет, не онај енглески, чија је форма била: 4+4+3+3+3+3+4+4. Бројке свуда подразумевају број стихова.

4. Тако сам дошао до сонета у огледалу са 30 стихова, чија се формула може поставити овако: 4+4+3+3+1+1+3+3+4+4. Најпре, зашто сам одабрао овај сонет, а не онај већ коришћен, познат. Не зато што сам желео да истакнем неку своју посебност, ствар је далеко сложенија. Најпре, ту је бројка 30, митопоетски веома примамљива, али у конкретном случају, она означава и 30 слова вуковице, српског ћириличног писма. Желео сам да афирмишем српско писмо и моћ српског језика, то ми је било у првом плану. Имао сам искуства са обичним сонетима у акростиху, од којих су најважнија искуства са *сонетним венцима у акростиху*, пошто су они имали и 16. „сонет“. Ко завири у моју прву збирку песама (*Тмини у таласе*), наћи ће следеће иновације: сви сонети имају акростих, класични магистрални сонет пребачен је на чело венца, постао је уводни, пошто се први и ствара (чиме се демистификује, не само настанак сонетног венца, него и његова дефиниција која се вуче све до данас) и, на крају збирке, дати су сви акростиси. У збирци су дати на крају књиге јер их ја нисам видео као шеснаести сонет сваког венца, то је у једном свом тексту устврдио књижевни критичар Миодраг Игњатовић. Уз малу корекцију, они имају обострани и исти акростих.

5. У чему је суштина извршене деконструкције сонета са репом у огледалу и зашто то није његова обична реконструкција, како то на први поглед изгледа? Да сам му додао само акростих са предње стране и убацио га у огледало а све остало оставио у класичном облику, могло би и тако да се

каже. Међутим, он је у мојој деконструкцији остао само у обиму и на око исти, задржао је 30 стихова, али је као деконструисани сонет са репом и са обостраним акростихом у огледалу (акродексон) постао општи назив за десетине разноврсних облика, што ћу показати у наставку овог прилога. Он је постао у правом смислу симбол за постмодерну песничку игру, која укључује читаоца, пружа му шансу да сам изабере варијанту која му се учини најприхватљивијом за његово око, па, у неку руку, и за његово ухо. Ако бисмо хтели то симболично да објаснимо, најједноставније је упоредити га са дечјом вашарском играчком из мога детињства, могао сам да је разгледам код једног богатијег друга – калеидоскопом: како га год окренете, он даје нову шару од разнобојних каменчића и уломака од стакла, пошто се они налазе на дну, супротно од прозорчића за наше око а уздужно има призмасто постављена огледала.

6. Код њега је већ структура од 30 стихова варка, пошто им је цезура са римом у потенцијалу на шестом слогу, практично се може рачунати да има двоструко више стихова, они су на око 30, у суштини их је 60. Друга варка је код риме: ако га пажљиво слуша, чуће је, али на крајевима дванаестерца није у класичном положају. Она добија класичан облик обгрљене риме, тек у дистиху, ако буде разложен на шестерце. Он, дакле, има 15 дистиха по спољашњем облику који су уствари катрени. Ево примера из пратећег акродексона уз овај текст, чији је акростих у духу текста: *Реч о акродексону/ Борђа С. Петковића*. Узимамо први катрен, како га види око:

*Римом се исплело уз акростисну глеђ
Екраном речја цеђ у црно на бело
Ч(уман) је изум туђ распирио сам жар
Оплеменио вар за постмодерни смуђ.*

На крају овако постављеног катрена имамо речи које нису римоване на овако постављеним крајевима стихова: *глеђ, бело, жар, смуђ*. Своју римаријску функцију, ове речи имају тек када се укључе речи из крајева првих полустихова, односно нових стихова: *исплело, цеђ, туђ, вар*. Разложимо ли оба дистиха, односно катрен, добићемо два катрена са обгрљеном римом: а. *Римом се исплело/ уз акростисну глеђ// Екраном речја цеђ/ у црно на бело*; б. *Ч(уман) је изум туђ/ распирио сам жар// Оплеменио вар за постмодерни смуђ*. Овде се јасно показује систем обгрљене риме у катренима: **абба**, односно, конкретно: *исплело, глеђ, цеђ, бело; туђ, жар, вар, смуђ*. Читалац ће увек анализом то добити, уколико акродексон прати у његовом правилном облику.

7. Као што је напред речено, правилан би акродексон био, по овде уподобљеним правилима Теорије књижевности: 4+4+3+3+1+1+3+3+4+4. Тако је постављен овај напред коришћени за пример. што је иза овог дела текста. Међутим, ако га скупимо, елиминишемо размаке између стихова, добијамо га као једну велику строфу од 30 стихова. Такав је онај уз први део

овог текста. Тако смо добили већ два облика, почетни и завршни. Има их неколико, ако разбијамо полако ову гломазну строфу- акродексон, облик у коме је строфа идентична са песмом (акродексоном). Ево који би се облици још добили:

а. Прва подела је на две целине са по 15 стихова, односно раздвајамо сонет од двојника по линији огледала (15+15 или 2x15). Све што даље урадимо, морамо урадити у оба сонета, и у ономе испред огледала и у ономе у огледалу.

б. Одвојимо ли сада репове од класичног сонета, акродексону се незнатно мења само облик (наглашава му се реп), у суштини остаје му све што је и досад имао, али га имамо у шеми: 14+1+1+14.

в. Одвајамо сада први терцет (терцину) и добијемо шему: 11+3+1+1+3+11.

г. Одвајамо и други терцет, па је шема следећа: 8+3+3+1+1+3+3+8.

д. Рздвајамо катрене и добијамо облик шеме правилног акродексона са шемом: 4+4+3+3+1+1+3+3+4+4.

ђ.е.ж. Има један облик класичног сонета који сам налазио у употреби код сонетиста. Примењен овде, акродексону би шема била следећа: 4+4+6+1+1+6+4+4. Могуће га је на овај начин и даље цепкати али је ово довољно што смо урадили једноставним раздвајањем стихова. Два облика је лако уочити и запамтити, један је у шеми 5x6 (6+6+6+6+6) а други у 6x5 (5+5+5+5+5+5). Први има линију огледала на половини треће секстине, док је код другог између треће и четврте строфе.

8. Ако се вратимо на почетни облик акродексона са тридесет стихова, можемо издвојити још два облика користећи његове већ поменуте елементе: *дистих* и *катрен*.

з. Поделимо ли акродексон на 15 дистиха, добићемо шему: 15x2. Овде се морамо помирити са чињеницом да је 8. (средишњи) дистих на самој граничној линији, тако да му линија огледала иде по средини. Читалц такав облик може видети на акродексону – захвалници на крају нашег комплетног текста.

и. Ако бисмо овај облик са дистисима реорганизовали тако да дистиси постану катрени, добили бисмо облик 15 катрена, али тај акродексон не би имао правилно у огледалу постављен акростих, дошло би до његовог благог поремећаја.

ј.к.л. Проблем би настао и ако бисмо акродексон сачинили од катрена са дванаестерцима, пошто би репови морали да остану као дистих. Додаћу још два правилна облика: 10x3 и 3x10, први је лако замислити а другом линија раздвајања (огледала) пролази кроз средину средишње строфе, између петог и шестог (петнаестог и шеснаестог стиха).

9. Пошто акродексон садржи две кључне класичне форме, једну још увек живу (сонет) и другу за коју тврде да је „мртва“ (акростих), а ја сам заинтересован за оживљавање ове друге, могуће је сонете делити и на различите целине пратећи акростих с предње или са задње стране. Кажем

„или“ зато што се ретко дешава такав случај, он је онда ако би исти текст акростиха био и с леве и с десне стране, а ја сам направио један где је решење акростиха смисаоно настављено а са речима истим по броју слова и по њиховом редоследу: *За Мирка Бањевића/ из поеме Сутјеска*. То је онај иза другог одељка овог текста. Ту је могуће пронаћи разноврсне облике, ја их нисам тражио, за ову прилику доста их је и ових петнаест напред поменутих.

10. За компјутерску игарију, могући су и разни други облици графичког распореда стихова у акродексону. Могуће је граничник стихова поставити уз најдужи стих. Такав облик је применио онај ко ми је преламао фанзин за један од наших зборника¹. Исто је учинио други, када је акродексон - захвалницу поставио уцело али са распоредом по централној оси стихова, па је добијен акродексон у облику Роршахове мрље, читалац га такође може наћи у једном од наших зборника.² У сличном облику, могу се збити речи уз граничне осе, па ће се добити облик корита речице тек што није пресушила, гледано са њеног мостића. Итд. Итсл.

11. Што се естетских квалитета оствареног тиче, ја се одричем права да и сам, сада као читалац-истраживач, нешто кажем. Препуштам то читаоцима, нарочито онима који покушавају, верујем и успевају, да примене у пракси оно што сам у последњих 15 година пласирао по разним публикацијама, најчешће коришћењем своје постмодерне идеје о примењеној поезији – песми за једног, што значи и конкретног читаоца. То је моја антипреписивачка порука, која је данас међу песницима широко распрострањена, као постмодерна цитатност.

4.1. Акродексон у правом облику

Римом се исплело уз акростисну глеђ
Екраном речја цеђ у црно на бело
Ч(уман) је изум туђ распирио сам жар
Оплемени вар за постмодерни смуђ

Акродексонов глас са мојега пера
Креће од сервера на читалачки тас
Реп сонетни јесте за ћирилични скуп
Остварен је калуп са сопствене кресте

Деконструктиван ток нуди зауман лет
Емитује се сплет понегде разрок срок
Клетвеник јесте сав Анђамино чедо

¹ Зборник радова конференције „Развој астрономије код Срба VIII“, Београд, 22-26. априла 2014, уредник М.С. Димитријевић, АД „Руђер Бошковић“, 2016, 711-718.

² Зборник радова конференције „Развој астрономије код Срба IX“, Београд, 18-22. априла 2017. АД „Руђер Бошковић“, 2018, 748.

Суновратни кредо за сонетни пилав
Отрежњени се птић враћа ћирилице
На свакој је шпици неки јарић-козлић

Уклета празнина - за главу дај баба

Узвраћа од свраба: вечни Бог и глина

Ни ударци жмарци ни ударен попић
Огледало у снiћ враћају угарци
Смушено огњило час за ств час за јав

Кад постмодерни шав куца на оцило
Ембрионални сплет адреналински сок
Доживљавају скок гуши се интернет

Ожиљен акро-трап духовне игрице
Речје осмислице тражи за заум-зјап
Кад свемирска слога изазива хаос
Акропесма је штос с рогом и без рога

Оплемењен је вар за постмодерни смуђ
Ч(уман) је изум туђ распирио сам жар
Екраном речја цеђ у црно на бело
Римом се исплело уз акростисну жеђ

*Акростих: Реч о акродексону/ Ђорђа С. Петковића.
Параћин, 15. марта ковидске 2021.*

5. УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

Рад садржи три међусобно повезане целине, с ослонцем на ауторове прилоге из ранијих бројева зборника. Најпре се појашњава коришћење левачког прабакиног сата, из осме књиге, те исправља лапус калами (написано је митопоетика а требало је космопоетика), потом се допуњава текст о космопоетици Мирка Баћевића из десетог зборника новим исказима о времену, природи и сл. На крају, дата су разјашњења о деконструисаном сонету с репом и са обостраним акростихом у огледалу (акродексону). Полазећи од чињеничног стања, својих година и здравственог стања, те ковид-пандемије, аутор је настојао да заокружи своје плодно учешће у нашим зборницима, захваљујући у првом реду разумевању организатора и уредника Проф. др Милана С. Димитријевића.

Параћин, 20. априла ковидске 2021.

Захвалница

Ма ко са Месеца шапуће речји млаз
Сунчев ме увек слаз изазовно штреца

Дигнут небески кров овоземаљски ких
Испоручен је стих катрен је улов нов

Мистериозни шал плетем од сигнала
И са сваког вала по искричав астрал

То што се скупило у речји караван
Римовани слоган с пролећем пупило

Избегнут фркет-клот али није и стрес
Јутру осетим бес филму потурам спот

Емитујем фразе ритуални дозив
Верујем да сам жив сачињен од газе

И за лекове кљун сестри из ока бич
Ћакулајући Змич - Оног Ђорђа харпун

У миту космоса сва кумова слама
Уклетничка драма Зорњача је боса

Ћирилица је млеч за путујући клан
Изазива ме дан на историјски меч

Венерин двојни зув сан је Вечерњаче
Ехо дреновак заче цеди се мада сув

Ја глуваћ и *пелс* на кога да сам љут
Имам словесни кут у огледалу плес

Римујем чин и сплин дешава се чудо
Траје време лудо а чарлија Чаплин

Исијава трава спрема ми свечан бал
Мистериозни кал за вечност енклава
Испоручен је прах за уклетнички пев
Дреновка сувог сев не признаје крах

Сунчев ме увек слаз изазовно штреца
Ма ко са Месеца шаптао речји млаз

Акростих: *М.С.Димитријевићу/ захвалност вечна.*
Параћин, 27. марта ковидске 2021.

Литература

- Грбић, С. М.: 2010, *Српски народни обичаји из Среза Бољевачког, скупио их и описао Саватије М. Грбић*, учитељ, у: *Обичаји народа српскога*, књига II, уредник Д-р Тихомир Р. Ђорђевић, СКА, Српски етнографски зборник, Београд, 2009, репринт: Библиотека, Бољевац, 2010, 13-16.
- Димитријевић, Милан С.: 2011, *Песнички деконструисана лирско-сонетна космогонија у извртном огледалу*, *Поетски дар Петковићевом уздарју*, Зборник радова конференције Развој Астрономије код Срба VI, уредник Милан С. Димитријевић, АД „Руђер Бошковић“, Београд, 2011, стр. 1185-1189.
- Димитријевић, Милан С.: 2014, *Нова песнички деконструисана лирско-сонетна остварења Ђорђа Петковића са репом и акростихом у огледалу*, Исто, VII, 2014, стр.1345-1348.
- Димитријевић, Милан С.: 2016: Ђорђе Петковић, Космичка поља, /*Уводно слово М. С. Димитријевића*/, Исто, VIII, 2016, стр. 711-712.
- Димитријевић, Милан С.: 2018, Ђорђе Петковић, Преселили се међу звезде, /*Уводно слово М. С. Димитријевића*/, Исто, IX, 2018, стр. 781-782.
- Димитријевић, Милан С.: 2019, Ђорђе Петковић, Преселили се међу звезде II, Исто, X, /*Уводно слово М. С. Димитријевића*/, 2019, стр. 777-778.
- Петковић, Ђорђе: 2016, *Космопоетски фрагменти из Левча и Темнића*, Исто, VIII, 2016, стр. 685-709.
- Петковић, Ђорђе: 2019, *Прилог проучавању космопоетских исказа и симбола код Мирка Бањевића: 50 година од смрти!*, Исто, X, 2019, стр. 719-737.
- Симић, Мирослав Ж.: 2010, *Прабакин сат, време, обичаји и веровања*, Завод за издавање уџбеника и наставна средства, Београд.
- Цветковић, Никола: 2007, Ђорђе Петковић, Деконструисани сонети са репом и акростихом у огледалу, /*Уводно слово Николе Цветковића*/, Зборник радова конференције Развој Астрономије код Срба IV, уредник Милан С. Димитријевић, Београд, 2007, стр. 593-595.
- Цветковић, Никола: 2009, Никола Цветковић, *Поетска звездарница Ђорђа Петковића (Фрагменти)*, Зборник радова конференције Развој Астрономије код Срба V, уредник Милан С. Димитријевић, Београд, 2009, стр. 721-722.

**TRIPTYCH OF DIPTYCH FROM COSMOPHOETICAL "KICH" AS A
RESPONSE TO MY CONTRIBUTIONS IN OUR PROCEEDINGS**

In addition to introductory remarks and a brief conclusion, the article contains three sections, which provide an overview of what has been already achieved during long-term presence at the Conferences Astronomy among Serbs and in its proceedings (IV-X), with attention focused on three things: 1) Two corrections were made, one with and the other without quotation marks; 2) The text on the cosmopoetics of Mirko Banjević was supplemented; 3) A review about the deconstructed sonnet with a tail and a double-sided acrostic in the mirror is given. All three units have two parts, analytical and poetic, the first in prose, the second in verse. The article was followed by a poem of thanks to the editor of the collection, Milan S. Dimitrijević.

Key words: cosmopoetics, a day in the Serbian people, Mirko Banjević, acrodexon